

Rapport 2011:28

Arkeologisk förundersökning

Apotekaregatan Fjärrvärmeläcka

RAÅ 153

Linköpings stad och kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Apotekaregatan

Fjärrvärmeläcka

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte och frågeställningar	5
Metod och dokumentation	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7

Omslagsbild: Schaktet placerat bakom anspärningen, mars 2011. Foto Olle Hörfors, ÖM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

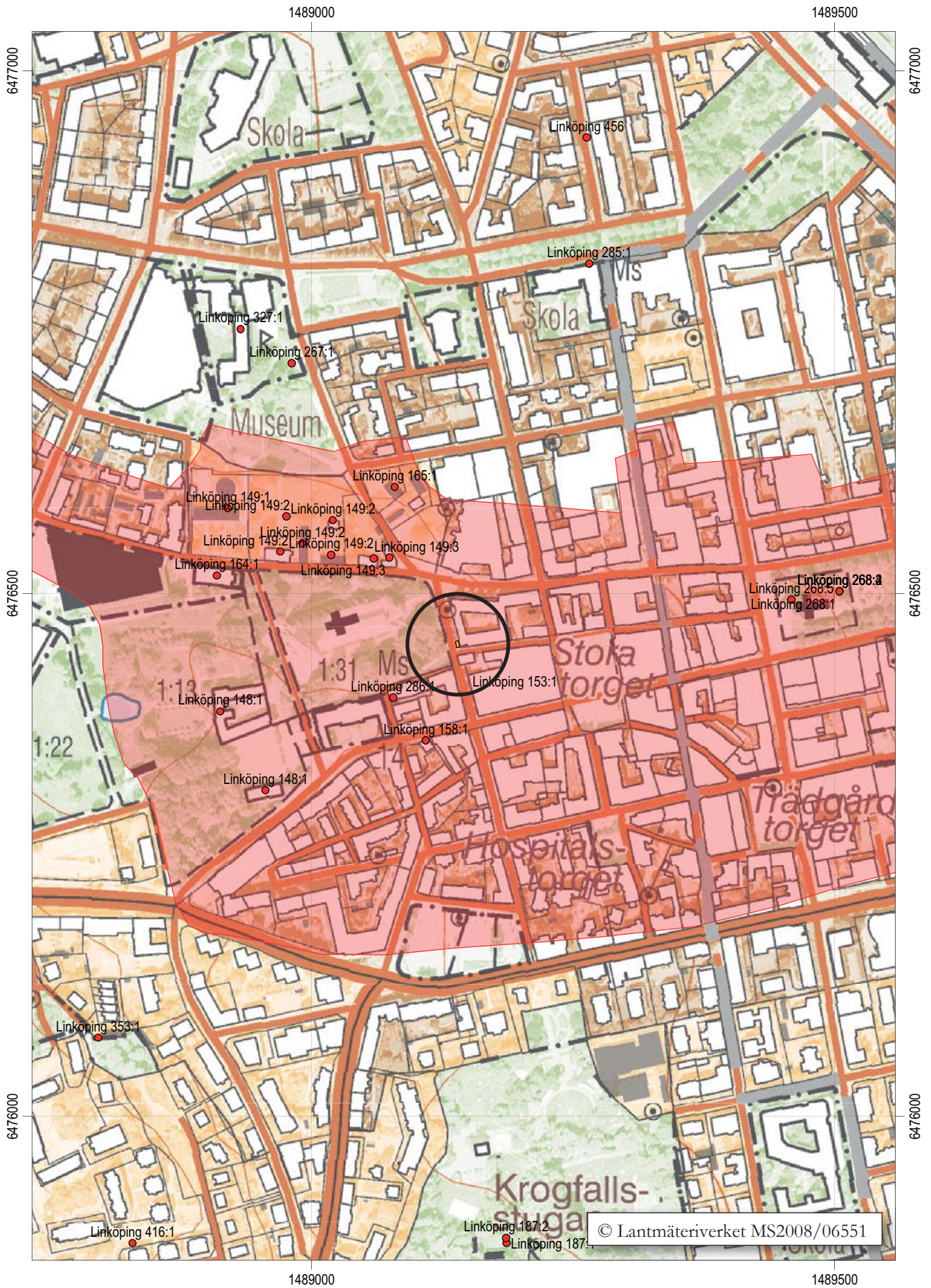
Sammanfattning

I samband med schaktningar för reparation av en läcka i fjärrvärmenätet i Apotekaregatan och in till fastigheten kvarteret Ambrosia i centrala Linköping genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i mars 2011.

Schaktet kom enbart att beröra mark som tidigare varit uppgrävd för fjärrvärmeinstallation. Ingenstans berördes annat än äldre återfyllda schakt.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F 5b, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

I samband med schaktningar för reparation av en läcka i fjärrvärmenätet i Apotekaregatan och in till fastigheten kvarteret Ambrosia i centrala Linköping genomförde Östergötlands museum i mars 2011 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Uppdragsgivare var Linköpings kommun, EKA, som också svarade för de arkeologiska kostnaderna. Projektledare var antikvarie Olle Hörfors, Östergötlands museum, som också svarat för rapporten.

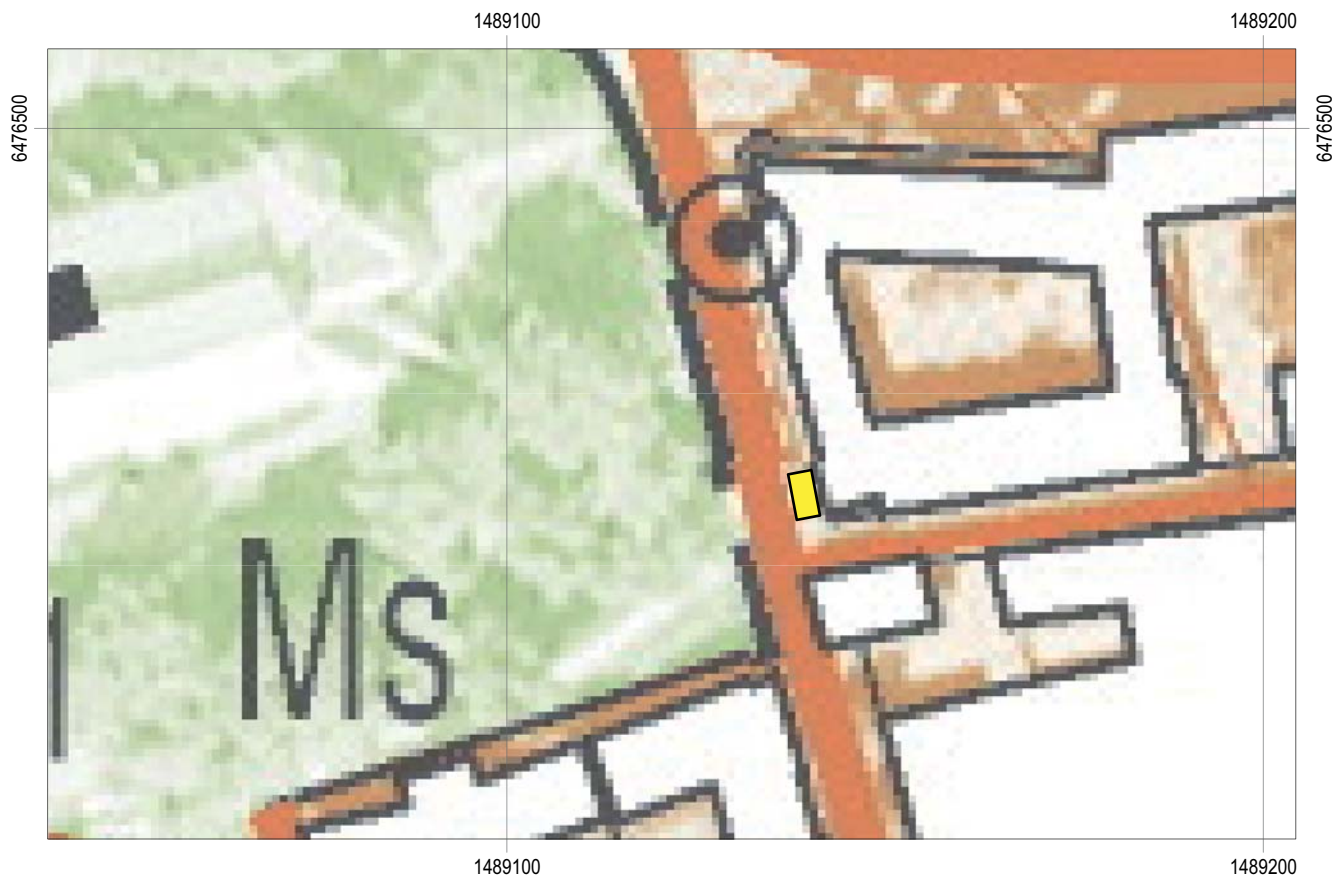
Områdesbeskrivning

Apotekaregatan är centralt belägen direkt öster om Domkyrkan och inom Linköpings medeltida stadsområde (RAÄ 153). Den äldsta delen av gatan är den som löper mellan Ågatan och Storgatan. Denna finns med i det äldre kartmaterialet, bland annat på stadskartan från 1651. Namnet tillkom på 1700-talet och ersatte då den äldre benämningen Badhusgatan (Hök 1968).

Väster om den aktuella schaktsträckningen ligger Domkyrkans kyrkogård som tidigare var omgiven av

en bogårdsmur med stigluckor, bland annat i hörnet Apotekaregatan/Ågatan. Gränsen mot kyrkogården är densamma som på det äldre kartmaterialet. Fram till 1800-talets andra hälft fick personer som begått självmord inte begravas i vigd jord på kyrkogården. Istället förekom det ofta att dessa personer gravlades i smyg intill eller i kyrkogårdsmuren. Inga uppgifter om tidigare fynd av skelett i området finns dock. Begravningarna på kyrkogården upphörde 1811 och därefter revs bogårdsmuren och ersattes med dagens stenmur (Feldt/Hörfors 2008:4). På 1696 års karta ligger tomterna 315, 316 och 318 ut mot Apotekaregatan. Av dessa är 316 markerad som obebyggd. Tomten 315 anges som Timan Johansson gård, tomten 316 som Magnus Barkmans trädgård och tomten 318 som frisens Erfwingars (arvingars) ladugård. Fyra år senare hade samtlig bebyggelse i kvarteret utplånats av den stora stadsbranden och anges som förbrända på stadskartan över brandtomterna i staden från 1733.

Endast ett fåtal arkeologiska undersökningar har tidigare utförts på den aktuella schaktsträckningen. I samband med schaktning för elkablar 1999 genomfördes en arkeologisk förundersökning i Apotekaregatan/Ågatan. Där framträdde två nivåer med stenläggning samt kultur-

Figur 3. Schaktet (gult) var placerat intill väggen på fastigheten Ambrosia 6. Skala 1:1000.

lager. Lämningarna framkom på ett djup av 0,5 m under nuvarande marknivå och fortsatte utan att dess botten kunde uppmätas (Björkhager 2003).

Mellan Ågatan och Domkyrkogatan har en schaktkontroll tidigare utförts. Vid detta tillfälle påträffades på ett djup av 0,8 m under marknivå lämningar i form av stenanhopningar, kulturlager och kalkstensflis (SR 19, ÖLM arbetsmaterial och Tagesson 2002:382).

Drygt 30 m öster om den aktuella ledningssträckningen har bebyggelselämningar och spår av hantverk påträffats. Dessa har daterats till 1100- och 1200-talen och tillhör de äldsta kända medeltida dateringarna av Linköpings stad. Här framkom även kraftiga stolphål som bedömdes kunna vara lämningar av stadens försvarsverk, kallat stadens plank, och som uppfördes på 1600-talet. I botten av schakten framträdde också en härd som kunde dateras till 800 f Kr, d v s bronsålder (Feldt i manus, Feldt 2004 och Feldt & Hörfors 2008).

Hösten 2010 utfördes en omläggning av el in till fastigheten Abboten 4 vilket innebar schaktning i Apotekaregatan. Denna berörde dock endast tidigare uppgrävda schakt och inget av arkeologiskt intresse påträffades (Hörfors 2010).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen i form av en antikvarisk kontroll var att tillse att fast fornlämning som framkom skadades så lite som möjligt genom de planerade arbetena.

Fornlämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Förundersökningens resultat skulle ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta beslut i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktningarna. Schakten grävdes med maskin. Sammanlagt uppgick markingreppen till en yta av ca 4x4 m och var placerat intill fastigheten i kvarteret Ambrosia 6.

Resultat och tolkning

Schaktet upptogs för att söka och reparera en läcka i det befintliga fjärrvärmenätet. Inga lager som inte tidigare grävts upp kom att beröras och schaktet innehöll endast fjärrvärmeinstallationer och fyllnadsmassor. Ingen annan dokumentation är fotografering av det pågående arbetet ansågs därför nödvändig.

Figur 4. Schaktet under pågående grävning. Inga bevarade kulturlager berördes. Foto Olle Hörfors, ÖM.

Referenser

- Björkager V. 2003. *Arkeologiska undersökningar inom Linköpings stad*. Samlingsrapport 1995-2002. Östergötlands länsmuseum rapport 2002:53.
- Feldt A-C. 2004. Medeltid i domkyrkans skugga - kvarteret Absalon. I: *Kulten, makten, människan*. Meddelande från Östergötlands länsmuseum 2003.
- Feldt A-C. I manus. Kv Absalon. Östergötlands museum.
- Feldt A-C & Hörfors O. 2008. *Tidigmedeltid utanför krogen*. Kv Absalon 18. RAÄ 153. Linköpings stad och kommun. Östergötland. Rapport ÖLM 2008:96.
- Hök I. 1968. *Gatunamn i Linköping*. Linköping.
- Hörfors O. 2010. *Apotekaregatan. Återuppgrävda gamla elschakt*. Arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, RAÄ 153. Linköpings stad och kommun. Östergötlands län. Rapport ÖLM 2010:104.
- Tagesson G. 2002. *Biskop och stad - aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. Linköping.

Tekniska uppgifter

Område	Apotekaregatan
Socken	Linköping S:t Lars
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämnings nr	RAÄ 153
Ekonomiskt kartblad	085 57 (8F5h Linköping)
Koordinater	X6476452, Y1489139
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Lst dnr	431-1304-11
Lst handläggare	Malin Backman
Beslutsdatum	-
ÖLM dnr	123/11
Projektnummer	531229
Projektledare	Olle Hörfors
Fältarbets tid	2011-03-24
Uppdragsgivare	Tekniska Verken i Linköping AB
Kostnadsansvarig	Tekniska Verken i Linköping AB
Fynd	-
Foto filmnr	Digitala bilder
Analyser	-
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2011:28 © Östergötlands museum

I samband med schaktningar för reparation av en läcka i fjärrvärmenätet i Apotekaregatan och in till fastigheten kvarteret Ambrosia i centrala Linköping genomförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i mars 2011.

Schaktet kom enbart att beröra mark som tidigare varit uppgrävd för fjärrvärmeinstallation. Ingenstans berördes annat än äldre återfyllda schakt.